

Geographical indications – a new effective instrument of socio-economic development of regions

Esemurat KANYAZOV¹

Agency under the Ministry of Justice of the Republic of Uzbekistan

ARTICLE INFO

Article history:

Received September 2020

Received in revised form

15 October 2020

Accepted 15 November 2020

Available online

31 December 2020

Keywords:

Geographical indication

Appellations of origin

Trademark

Geographical origin

Legal protection.

ABSTRACT

The article focuses on the importance of geographical indications as an efficient tool for the rural development of the country. Regularities of GIs development, its concept as well as types have been thoroughly analyzed. It is found that though the country possesses the full-fledged potential to become one of the major producers of products that can qualify for GIs, the country lacks a legal basis for GIs that can serve as a mainspring to boost the development of regions of the country. The article considers practices of developed countries in relation to GIs by providing relevant examples and statistical figures. Moreover, the article contains the author's vision regarding the draft law of the Republic of Uzbekistan on geographical indications.

2181-1415/© 2020 in Science LLC.

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

SUMMARY

There are numerous tools that can contribute to the country's economical growth and social development, but it is vital to be able to make a right choice when it comes to the tools that can intervene businesses and create more issues that it can help solving.

Introduction of Geographical Indications into the social system of Uzbekistan may prove to be difficult, however, it is now evident these reforms are needed to build a sense of respect for intellectual property inside the country, increase the share of intellectual property in state economy, and to present high profitability through the effective use of intellectual property. Uzbekistan is putting significant efforts into effective usage of GI, since it is one of the criteria to become a member of the World

¹ PhD in Law, Deputy director of the Intellectual Property Agency under the Ministry of Justice of the Republic of Uzbekistan, Tashkent, Uzbekistan

E-mail: e.kanyazov@ima.uz

Trade Organization, which will help the country to develop further.

Another benefit of GI implementation in the country is that it also serves to preserve ancient knowledge, skills and any heritage that have been passed down from the ancestors for a long time. Along with aforementioned benefits, the most important aspect of GI is that the quality of geographically indicated products is constantly monitored, because of which the basis is laid for the delivery of only quality and original products to consumers.

Overall, recognizing goods as geographical indication and the process of creating a legal framework for their registration and legal protection, can not only develop the IP sector, but also use the real potential of the regions and improve the quality of goods.

Географик кўрсаткичлар – худудларни ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришнинг янги самарали воситаси

АННОТАЦИЯ

Калит сўзлар:
Географик кўрсаткич
Товар келиб чиқсан жой номи
Товар белгиси
Географик келиб чиқиши
Хукуқий муҳофаза.

Ушбу мақолада географик кўрсаткичларнинг мамлакатнинг худудлари ривожланиши учун самарали восита сифатида тутган ўрнига урғу берилган. Географик кўрсаткичларнинг ривожланиш қонуниятлари, концепциялари ҳамда турлари батафсил таҳлил қилинди. Аниқландиди, гарчи мамлакат географик кўрсаткич сифатида эътироф этилиши мумкин бўлган маҳсулотларнинг асосий ишлаб чиқарувчиси бўлиш истиқболига эга бўлишига қарамай, мамлакатда худудлар ривожланишини кучайтиришда асосий куч бўлиб хизмат қилиши мумкин бўлган географик кўрсаткичлар учун хукуқий асос етишмайди. Мақолада ривожланган мамлакатларнинг географик кўрсаткичларга оид амалиёти тегишли мисоллар ва статистик рақамлар асосида кўриб чиқилган. Бундан ташқари, мақолада “Географик кўрсаткичлар тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси қонуни лойиҳасига муаллифнинг қарашлари келтирилган.

Географические указания – новый эффективный социально-экономического развития регионов

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова:
Географическое указание
Место происхождения товара
Товарный знак
Географическое происхождение

В статье акцентируется внимание на важности географических указаний как единственного инструмента для развития регионов страны. Подробно проанализированы закономерности развития географических указаний, их концепции и виды. Установлено, что, хотя страна обладает широким

Правовая охрана.

потенциалом для того, чтобы стать одним из основных производителей продукции, которая может признана в качестве географических указаний, в стране отсутствует правовая база для географических указаний, которая могла бы служить движущей силой для стимулирования развития регионов страны. В статье рассматривается практика развитых стран в отношении географических указаний на соответствующих примерах и статистических данных. Кроме того, в статье изложено авторское видение законопроекта Республики Узбекистан «О географических указаниях».

Мамлакатимизда тадбиркорликни ривожлантириш, ишбилармонлик мұхитини яхшилаш, Ўзбекистоннинг инвестицияий жозибадорлигини ошириш ҳамда ҳалқаро рейтинг ва индекслардаги ўрнини мустаҳкамлашга қаратилган самарали ислоҳотлар амалга ошириб келинмоқда.

Ушбу ислоҳотларни мамлакатда интеллектуал мулкка бўлган хурмат ҳиссини шакллантириш, интеллектуал мулкнинг янги объектарини ҳаётга тадбиқ этиш, иқтисодиётимизда интеллектуал мулк капитали ҳиссасини ошириш, маҳаллий тадбиркорларимиз фаолиятида интеллектуал мулк объектарини самарали қўллаш орқали юқори фойда олиш тизимини жорий этмасдан туриб амалга ошириб бўлмаслигини бугунги замоннинг ўзи кўрсатиб турибди.

АҚШ, Германия, Франция, Япония, Сингапур каби ривожланган мамлакатларнинг иқтисодий ва ижтимоий соҳаларда эришган ютуқларини таҳлил қиласиган бўлсақ, ушбу жараёнда интеллектуал мулкнинг ҳиссаси сезиларли даражада юқори бўлганлигини кўришимиз мумкин. Хусусан, бу фикрни нечоғлиқ тўғри эканлигини АҚШнинг ялпи ички маҳсулотидаги интеллектуал мулкнинг улуши 39 %, Европа Иттифоқида эса 45 % ни ташкил этганлигининг ўзи тасдиқлаб турибди[1].

Шунингдек, ҳозирги кунда республикамиизда Бутунжаҳон савдо ташкилотига аъзо бўлишга қаратилган тизимили ишлар амалга ошириб келинмоқда. Ташкилотга аъзо бўлишнинг асосий шартларидан бири ҳам мамлакатда интеллектуал мулк объектарининг ҳуқуқий ҳимоя ва муҳофазасини таъминлаш ҳисобланади. Ушбу жараёнда шундай объектлар жумласига кирувчи “географик кўрсаткичлар”га нисбатан ҳуқуқий муҳофаза бериш тизимини яратиш мухим аҳамият касб этади.

Амалдаги Ўзбекистон Республикаси қонунчилигига “географик кўрсаткич” тушунчаси мавжуд эмас, балки “товар келиб чиқсан жой номи” ҳуқуқий тартибга солинган. Ваҳоланки ушбу икки тушунча бир-биридан фарқ қилувчи интеллектуал мулкнинг алоҳида объектлариdir.

Хўш географик кўрсаткич нима? Унинг мамлакат иқтисодиёти ва ҳудудлар ривожланишида аҳамияти нимадан иборат?

Географик кўрсаткич тушунчаси илк бор ҳалқаро ҳуқуқ тизимида 1883 йил 20 марта қабул қилинган Саноат намуналарининг муҳофазаси бўйича Париж конвенциясининг 1-моддасида “келиб чиқиш кўрсаткичи” ёки “келиб чиқиш жой номи” сифатида келтирилган[2].

Мазкур белги дастлаб Францияда вино маҳсулотларига нисбатан “**келиб чиқиши назорати**” (*Appellation d'origine contrôlée*) шаклида XX аср бошларида қўлланила бошланган[3].

Географик кўрсаткичлар тўғрисидаги асосий қоидалар Бутунжаҳон савдо ташкилотини ташкил этиш тўғрисидаги ҳужжатлар мажмуига кирувчи ва интеллектуал мулк обьектларини тан олиш ҳамда муҳофаза қилиш бўйича минимал стандартларни белгиловчи Интеллектуал мулкнинг савдо жиҳатлари тўғрисидаги халқаро келишув (*ТРИПС – Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights*)да ўз аксини топган.

Ушбу келишувнинг З-бўлими географик кўрсаткичларга доир муносабатларни тартибга солишга қаратилган нормаларни ўз ичига олади. Хусусан, Келишувнинг 22-моддасида интеллектуал мулкнинг янги обьекти ҳисобланган географик кўрсаткич тушунчасига илк бор ҳукуқий жиҳатдан таъриф берилган.

ГЕОГРАФИК КЎРСАТКИЧЛАР

– товарни аъзо мамлакат ҳудудидан ёки ушбу ҳудуднинг минтақаси ёхуд жойидан келиб чиққанлиги сифатида аниқлайдиган белгилар бўлиб, бунда товарни маълум бир сифати, обрўси ёки бошқа хусусиятлари унинг географик келиб чиқиши билан сезиларли даражада боғланади[4].

Географик кўрсаткичлар дейилганда асосан қишлоқ ҳўжалиги ва вино-алкоголь маҳсулотлари кўз олдимиизга келади. Ваҳоланки, географик кўрсаткичлар инсон фактори ҳамда маълум бир ҳудудда қўлланиловчи анъанавий усуллар, билимлар билан боғлиқ бўлган ҳолда яратилувчи маҳсулотларга нисбатан ҳам тадбиқ этилади.

Ҳозирги кунда миллий қонунчилигимизда товар келиб чиққан жой номларини рўйхатдан ўтказиш бўйича талабнома топшириш, уларни кўриб чиқиш ва экспертизадан ўтказиш ҳамда уларга ҳукуқий муҳофаза ҳужжатини бериш билан боғлиқ муносабатларни тартибга солишга қаратилган нормалар ўз ифодасини топган.

ТОВАР КЕЛИБ ЧИҚҚАН ЖОЙ НОМИ

– мамлакат, аҳоли пункти, жой ёки бошқа географик обьектнинг товарни белгилаш учун ишлатиладиган, унинг алоҳида хусусиятлари тамомила ёки асосан мазкур географик обьектга хос табиий шароитлар билан ёки бошқа омиллар ёхуд табиий шароитлар ва ушбу омилларнинг бирикмаси билан белгиланадиган номидир[5].

Ҳозирги кунга қадар республика миқёсида бор йўғи “Chortoq” минерал суви, “Bagizagan” виноси, “Карачинский источник” минерал суви, “Parmigiano reggiano” пишлөқлари каби 4 та товар келиб чиққан жой номлари рўйхатдан ўтказилган бўлса, уларнинг 2 таси маҳаллий тадбиркорлик субъектлари томонидан рўйхатдан ўтказилган. Ваҳоланки, Россия Федерациясида 232 та, Европа Иттифоқи давлатларида 3000 дан ортиқ товар келиб чиққан жой номи ва географик кўрсаткичлар ҳукуқий муҳофазага олинган.

Республикада ушбу турдаги товарлар сони жуда кам, улар ҳам савдога чиқариш ёки экспорт қилиш жараёнида тадбиркорлар томонидан ушбу интеллектуал мулк обьектининг афзалликларидан хабарсизлиги сабабли товар келиб чиққан географик ном сифатида эмас балки товар белгисига қарагандек қараш билан фойдаланилаётганлигини кўришимиз мумкин. Бу эса ўз навбатида ушбу маҳсулотлар

ишилаб чиқарилаётган географик ҳудудларнинг хорижда танилиши ҳамда бу каби товар келиб чиқсан жой номлари остида ишилаб чиқарилувчи маҳсулотлар савдосининг ўсишига ўзининг салбий таъсирини кўрсатиши мумкин.

Бундан ташқари, тадбиркорларнинг товар келиб чиқсан жой номларини товар белгисидан фарқли ўлароқ бир неча шахслар фойдаланиши мумкинлигини билмасликлари, ушбу обьектлардан фойдаланиш бўйича барча ҳуқуқий асос ва шароитлар яратилган бўлишига қарамасдан улардан фойдаланиш бўйича ташаббус кўрсатилмаётганлиги, шунингдек маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг ушбу соҳа бўйича жонбозлик кўрсатмаётганлиги интеллектуал мулкнинг ушбу обьекти ривожланмаслигига сабаб бўлаётган омиллардан ҳисобланади.

Ваҳоланки, ривожланган хориж давлатларида маҳаллий давлат ҳокимияти органлари бу соҳада бевосита иштирок этишади. Хусусан, “Саноат мулки тўғрисида”ги Польша Республикаси Акти (Act of June 30, 2000, on Industrial Property (as amended up to Act of February 13, 2020))нинг 176-моддасига мувофиқ географик кўрсаткичларни рўйхатдан ўtkазиш бўйича талабнома билан ваколатли давлат органи ёки маҳаллий давлат ҳокимияти органлари ҳам мурожаат қилишади[6].

Сўнги пайтларда амалга оширилган ҳуқуқни қўллаш амалиёти мазкур турдаги муносабатларни ҳуқуқий тартибга солишда бир қатор муаммоларни очиб берди, мазкур муаммолар интеллектуал мулк обьектларига хос бўлган салоҳиятдан тўлиқ фойдаланишга имкон бермаётганлиги кўрсатмоқда.

Хусусан, миллий қонунчилигимизда географик кўрсаткичлар тўғрисидаги қоидаларнинг мавжуд эмаслиги асосий муаммолардан бири саналади.

Мамлакатимизда товар белгилари ва товар келиб чиқсан жой номлари бўйича муносабатлар 2001 йил 30 августда қабул қилинган “Товар белгилари, хизмат кўрсатиш белгилари ва товар келиб чиқсан жой номлари тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни билан тартибга солинади.

Ваҳоланки, Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлигига кирувчи Арманистон, Беларусь, Грузия, Молдова, Россия Федерацияси, Туркманистон каби давлатлар қонунчилигига “географик кўрсаткич”ларга доир нормалар ўз ифодасини топиб улгурган[7].

2020 йилнинг 10 декабрь куни Россия Федерациясининг Интеллектуал мулк федерал хизмати (Роспатент) томонидан Россия тарихида илк бор «Шуйское мыло» совуни географик кўрсаткич сифатида рўйхатдан ўтказилди[8].

Ушбу муаммолардан яна бири сифатида юртимизда фаолият олиб бораётган тадбиркорлик субъектларининг бу турдаги интеллектуал мулк обьектлари мавжудлиги ҳамда уларни ўз фаолиятларида қўллаш орқали катта фойда олиш имконияти мавжуд эканлигидан хабарсизлиги саналади.

Бунинг натижасида эса Ўзбекистон кенг иқтисодий бозорга, бир неча минг йиллик тарихий анъана ва усуllарга эга соҳаларга бой, бир сўз билан айтганда юқори ижтимоий-иқтисодий салоҳиятга эга бўлишига қарамасдан маҳаллий тадбиркорлар ва ишилаб чиқарувчилар томонидан ушбу салоҳият тўлақонли ишлатилмаяпти.

Ривожланган давлатлар тажрибасига назар соладиган бўлсак Испанияда биргина гўштнинг 16 хил тури [9], Грузияда 16 хил турдаги вино маҳсулотлари географик кўрсаткич сифатида рўйхатга олинганлиги бу обьектнинг нечоғлик тадбиркорлик субъектларига фойдали эканлигини кўришимиз мумкин.

Худди шунингдек Ўзбекистонда ҳам кулолчилик, гилам-каштачилик ва озиқовқат соҳаларида бир неча турдаги бир хил маҳсулотларни уларни бир биридан

ажратиб турадиган хусусиятларини инобатга олган ҳолда географик кўрсаткичлар сифатида рўйхатдан ўтказиш мумкин.

Ҳозирги вақтда бутун дунёда интеллектуал мулк соҳасида бўлаётган жараёнлар соҳа бўйича миллий қонунчилигимизни такомиллаштириш, унга замонавий ёндашувлар асосида интеллектуал мулк ҳукуқи объектларининг ҳукуқий муҳофазасини таъминлашга қаратилган ўзгартиш ва қўшимчалар киритишни тақазо этмоқда.

Шунингдек, Бутунжаҳон савдо ташкилотига аъзо бўлиш жараёнида ТРИПС талабларини миллий қонунчилигимизга имплементация қилиш орқали географик кўрсаткичлар тўғрисидаги муносабатларни тартибга солувчи қонун ҳужжатини ишлаб чиқиш ҳозирги куннинг муҳим талаби ҳисобланади.

Шу сабабли, Адлия вазирлиги ҳузуридаги Интеллектуал мулк агентлиги томонидан Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Озиқ-овқат ва қишлоқ ҳўжалиги ташкилоти (ФАО) билан ҳамкорликда Ўзбекистон Республикаси “Географик кўрсаткичлар тўғрисида”ги Қонуни лойиҳасини ишлаб чиқиш бўйича ишлар амалга ошириб келинмоқда. Мазкур Қонунни қабул қилиш орқали географик кўрсаткичларни интеллектуал мулк соҳасига тадбиқ этиш Ўзбекистонда мавжуд бўлган кўплаб маҳсулотларнинг халқаро муҳофаза этилишига, ушбу маҳсулотларни ишлаб чиқарувчи маҳаллий тадбиркорлик субъектларининг кўпроқ фойда олишларига ҳамда мамлакатимизда туризм соҳасининг ривожланишига, ўз навбатида эса ҳудудларнинг ижтимоий-иқтисодий ривожланишига туртки бўлади.

Мазкур жараёnda “географик кўрсаткичлар” тушунчасининг ҳукуқий таърифини ҳар томонлама таҳлил ва ўрганишлар асосида ишлаб чиқиш, унда ушбу янги объектнинг товар белгиси ва товар келиб чиқсан жой номидан фарқланадиган жиҳатларини аниқ кўрсатиб бериш энг асосий эътибор қаратилиши лозим бўлган жиҳат саналади.

Товар келиб чиқсан жой номини давлат рўйхатидан ўтказиш бўйича талабларнинг қатъийлиги, уни рўйхатдан ўтказиш тартиб-таомилларининг мураккаблиги ва товар айнан бир географик ҳудудга тамомила ёки асосан боғланган бўлиши лозимлиги каби ҳолатлар ҳам ушбу турдаги интеллектуал мулк объектлари сони кам эканлигига сабаб бўлаётганлиги юқоридаги фикрни қанчалик долзарб эканлигини ифодалайди.

Географик кўрсаткичлар товар келиб чиқсан жой номидан фарқли равишда ушбу товар ишлаб чиқариладиган ҳудуд билан бутунлай боғланган бўлмайди. Товарнинг маълум бир ҳусусиятлари ва уни ишлаб чиқаришнинг битта босқичи у ишлаб чиқариладиган ёки тайёрланадиган ҳудуд билан боғлиқ бўлиши мумкин.

Шунингдек географик кўрсаткичларни амалиётга киритишда географик кўрсаткич сифатида рўйхатдан ўтказиб бўлмайдиган ҳолатлар доирасини аниқ белгилаб қўйиш келгусида ушбу объект бўйича муҳофаза ҳужжатлари олган шахсларнинг ҳукуқларини таъминлашнинг гарови бўлади.

Шу сабабли, истеъмолчиларни товар келиб чиқсан географик ҳудуд бўйича чалғишига олиб келадиган, олдин рўйхатдан ўтган белгилар билан бир ҳил бўлган ва товар ишлаб чиқариладиган ҳудуд билан боғлиқ бўлмаган ҳамда маълум бир товарни билдирувчи умумэътироф этилган белгиларни географик кўрсаткичлар сифатида рўйхатдан ўтказмаслик масаласини ўрганиб чиқиш ўринли бўлади. Бунда рўйхатдан

ўтказиб бўлмайдиган ҳолатлар рўйхати қатъий белгиланиши келажакда келиб чиқадиган низоларни олдини олишга хизмат қиласди.

Бундан ташқари, хорижий давлатлар амалиётида кенг қўлланиладиган географик кўрсаткичларни рўйхатдан ўтказишида маҳаллий давлат ҳокимияти органларига талабнома билан мурожаат қилиш хуқуқини беришни назарда тушиб мақсадга мувофиқ. Буни амалиётга жорий қилиш эса рўйхатдан ўтказиладиган географик кўрсаткичларни оммалашувига ва улардан фойдаланиш сердаромад йўналишга айланишига тўртки бўлади.

Географик кўрсаткичлар тўғрисидаги қоидалар қонунчиликда акс эттирилиши натижасида Ўзбекистонда интеллектуал мулкнинг ушбу янги обьектини рўйхатга олиш юзасидан талабнома топширишдан тортиб уларга хуқуқий муҳофаза ҳужжатларини беришга қадар бўлган янги механизм ишга туширилади. Бунинг натижасида эса барчага маълум ва машҳур бўлган Самарқанд нони, Чуст пичоқлари, Бахмал олмалари каби миллий маҳсулотларимизни географик кўрсаткич сифатида хуқуқий муҳофазага олиш имконияти яратилади.

Ушбу қонун қабул қилинишининг яна бир аҳамиятли жиҳати шундаки, географик кўрсаткичли маҳсулотларнинг сифати доимий назорат қилиб борилади, бунинг натижасида истеъмолчиларга сифатли ва асл маҳсулотларнинг етказилишига замин яратилади.

Қонун лойиҳасида товар келиб чиқсан жой номи талаблари географик кўрсаткич талабларидан қатъиyroқ эканлиги, унинг хусусиятларининг барчаси табиат билан узвий боғлиқ бўлиши, географик кўрсаткичларда эса кўрсаткичнинг айrim жиҳатларигина ушбу маҳсулот чиқариладиган худуд билан боғлиқ бўлиши ҳам мумкинлигини инобатга олиш республикада ўз маҳсулотларини географик кўрсаткич сифатида рўйхатдан ўтказмоқчи бўлган талабгорлар учун қулайлик яратади.

Шу ўринда бир мисолни келтириш орқали юқорида келтириб ўтилганларнинг нечоғлиқ муҳим эканлигига тўхталиб ўтсак.

Барчамизга маълум бўлган Швейцария соатлари (Swiss watches ёки Swiss Made watches) деган географик кўрсаткичли маҳсулот бўлиши соат тайёрловчи ёки ишлаб чиқарувчиларнинг маҳсулоти қуийдаги мезонлардан бирига жавоб бериши лозим саналади:

соатларнинг механизми Швейцарияда ихтиро қилинган бўлса;

соатларда Швейцарияда ишлаб чиқарилган соат механизми ўрнатилган бўлса;

соат механизми Швейцарияда соат корпусига жойлаштирилган бўлса;

яқуний сифат назорати ишлаб чиқарувчи томонидан Швейцарияда ўтказилган бўлса;

маҳсулотнинг ишлаб чиқариш баҳосининг 60 фоизидан кам бўлмаган қисми Швейцарияда қўшилган бўлса[10].

Кўриб турганингиздек, маҳсулотларни географик кўрсаткич сифатида эътироф этиш учун ушбу маҳсулот бўйича етарли билим ва кўникмаларга эга бўлиш ва уларни таркибини чуқур тахлил қила олиш лозим саналади.

Маҳаллий тадбиркорлар томонидан ушбу маҳсулотлар географик кўрсаткичлар сифатида муҳофазага олингач уларни ишлаб чиқариш, бошқа давлатларга экспорт қилиш жараёнларида кўплаб ютуқ ва имтиёзлар қўлга киритилади. Маҳсулотларнинг халқаро бозорларда қўшимча қиймат қўшиш орқали сотиш имконияти пайдо бўлади.

Ўзбекистон худудидаги мавжуд географик кўрсаткичларни чет элда муҳофаза қилиш ҳамда ҳуқуқ эгаларининг рўйхатдан ўтказиш билан боғлиқ ортиқча ҳаражатларини қисқартириш мақсадида “Товар келиб чиққан жой номларини ҳимоя қилиш ва уларни халқаро рўйхатдан ўтказиш тўғрисида”ги Лиссабон битимиға қўшилиш масаласини кўриб чиқиши мақсадга мувофиқ.

Лиссабон битими географик кўрсаткичларнинг ягона халқаро рўйхатини шакллантиради ва ушбу рўйхатдан жой олган кўрсаткичлар битимга аъзо бўлган барча давлатлар ҳудудида муҳофаза қилинади. Бу эса ўз навбатида муҳофаза учун ҳар бир давлатнинг ваколатли органига бирма бир мурожаат қилишдек кўп вақт талаб этувчи жараёнларга эҳтиёж қолдирмайди.

Бундан ташқари, географик кўрсаткич истеъмолчиларда ушбу маҳсулот алоҳида аҳамият қасб этувчи аниқ сифат ва хусусиятларга эга эканлигини, шу турдаги бошқа маҳсулотлардан ажратиб олишда ёрдам кўрсатишини инобатга олган ҳолда географик кўрсаткич сифатида эътироф этилган маҳсулотларни ишлаб чиқарувчилар ўзларининг брендларини яратиш орқали бошқа тадбиркорлик субъектлари билан рақобатда устунликка эга бўладилар.

Энг ажабланарли жиҳати шундан иборатки, географик кўрсаткичлар ҳудудларда туризм соҳасини ривожлантиришга ҳам хизмат қиласди.

Шу ўринда мисол сифатида Италияning Калабрия вилоятида етиштириладиган қизил пиёзнинг қай тариқа Италия туризм соҳасига мўмай даромад олиб келаётганлиги ҳақида тўхталиб ўтсак.

Ушбу қизил пиёз географик кўрсаткич сифатида 2008 йилда рўйхатдан ўтказилган бўлиб, фақатгина Италияning Калабрия вилоятида етиштирилади. Италияга ташриф буйрувчи сайёҳларнинг деярли 80 % Италияга қилган ташрифи чоғида айнан мазкур пиёздан истеъмол қилиш ва сотиб олиш мақсадида ушбу вилоятига ташриф буюришади. Бу эса ўз навбатида ушбу вилоятнинг иқтисодий ривожланишига катта таъсир кўрсатади[11].

Бундан ташқари, Ҳиндистоннинг “Darjeeling” чойи, Францияning бундан 50 йил олдин рўйхатдан ўтказилган “Roquefort” пишлоғи, “Cognac” конъяги, Италияning “Prosciutto di parma” дудланган гўшти бутун дунёга машҳур бўлган географик кўрсаткичлар ҳисобланади.

Агар республикамиз миқёсида айтадиган бўлсак, бизда ҳам бошқа хорижий давлатлар фуқаролари орасида машҳур бўлган маҳсулотлар анчагинани ташкил этади. Хусусан, Бухоронинг гиламлари бутун дунёдан Ўзбекистонга келадиган сайёҳлар орасида катта обрў-эътибор қозонган маҳсулотлардан бири саналади. Ушбу маҳсулот Халқаро географик кўрсаткичлар тармоғида (The Organization for an International Geographical Indications Network) халқаро эътироф этилувчи географик кўрсаткич сифатида кўрсатиб ўтилган[12].

Географик кўрсаткичларни амалиётга жорий этиш орқали узоқ даврлардан буён авлоддан авлодга ўтиб келаётган анъанавий билим ва хунарларни сақлаб қолишига ҳам хизмат қиласди.

Қорақалпоғистон Республикасида бир неча минг йиллардан буён ясаб келинаётган “Қора уй”ларни ясаш услублари, Ромитанда тайёрланувчи “керамика маҳсулотлари” ясовчи хунармандчилик, Фарғона ва Намангандаги кулолчилик мактаблари томонидан яратилган маҳсулотларнинг географик кўрсаткичлар сифатида рўйхатдан ўтказилиши уларга бўлган хурмат ва қизиқишини ошириши, ота-

боболаримиздан сақланиб келаётган ҳунармандчилик сир-синоатларининг келгуси авлодларга етказилишига замин яратади.

Ўзбекистонда товарларни географик кўрсаткичлар сифатида эътироф этиш ва бу жараёнда уларни рўйхатга олиш ҳамда хуқуқий муҳофаза қилиш билан боғлиқ қонун хужжатлари базасини яратиш натижасида нафақат интеллектуал мулк соҳасини хуқуқий жиҳатдан ривожлантиришимиз, балки ҳудудларнинг реал салоҳиятини ишга солиш ва товарлар сифатини юқори даражага кўтарилишига эришишимиз мумкин.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Intellectual property rights strongly benefit the European economy, EPO-EUIPO study finds.
URL: <https://www.epo.org/news-events/news/2019/20190925.html#:~:text=Industries%20that%20make%20intensive%20use,29%25%20of%20all%20jobs>
2. Парижская конвенция по охране промышленной собственности (измененная 28 сентября 1979 г.) URL: <https://wipolex.wipo.int/ru/text/379398>
3. Географическое указание. URL: [https://ru.qwe.wiki/wiki/Geographical indication](https://ru.qwe.wiki/wiki/Geographical_indication)
4. Соглашение по торговым аспектам прав интеллектуальной собственности (Соглашение ТРИПС). URL: <https://wipolex.wipo.int/ru/text/329636>
5. Ўзбекистон Республикаси “Товар белгилари, хизмат кўрсатиш белгилари ва товар келиб чиққан жой номлари тўғрисида”ги Қонуни. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ахборотномаси, 2001 й., 9-10-сон, 178-модда.
6. Act of June 30, 2000, on Industrial Property (as amended up to Act of February 13, 2020). URL: <https://wipolex.wipo.int/en/text/571176>
7. Правовая защита географических указаний в СНГ. URL: http://sudsng.org/download_files/publication/2015/article_20150423.pdf
8. В России впервые зарегистрировано географическое указание. URL: <https://rospatent.gov.ru/ru/news/vpervye-zaregistrirovano-gu-11122020>
9. Испания: от шафрана до хамона. URL: <https://ru.euronews.com/2020/10/08/spain-eleven>
10. Географическое указание. URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/ru/wipo_pub_952.pdf
11. Красный лук из тропеи: все очарование этого овоща. URL: <https://www.italian-traditions.com/ru/красный-лук-тропеи/>
12. Key-Concepts of GIs. URL: <https://www.origin-gi.com/your-gi-kit/key-concepts-of-gis.html>